

Stjepan Schmidt

EKUMENSKA SITUACIJA 1973.

Prikazujući ekumensku situaciju 1972. predsjednik Sekretarijata za jedinstvo kardinal Willebrands počeo je prikazom poteškoća i problema s kojima se Sekretarijat morao one godine osobito boriti. Kako reče, ne što bi to bile najvažnije stvari, nego što poteškoće prve padaju u oči. Problemi su bili: pitanje prelaženja granica koje su Koncil i pokoncilski dokumenti postavili na području »comunicatio in sacris«, zatim pitanje »službe služenja« (ministeria — ministerium) u Crkvi te, konačno, pitanje odnosa prema Ekumenskom savjetu Crkava. Ako ovdje prihvatimo taj kriterij, onda moramo u prvome redu spomenuti da se pitanjem prelaženja granica na području »comunicatio in sacris« i ove godine još i dalje bavio Sekretarijat za jedinstvo. Ono ga je ponukalo da početkom studenoga objavi novi dokument, u kojem je zauzeo stav prema nekim netočnim tumačenjima instrukcije, što ju je Sekretarijat o istom predmetu objavio u lipnju 1972. (Vidi *Život* 1972., strana 79).

Drugo područje na kojem smo naišli na poteškoće bile su reakcije na poznatu izjavu Svete kongregacije za vjeru »Mysterium Ecclesiae«. Taj je dokument i na Zapadu i na Istoku naišao na poteškoće, koje su se ticale osobito njegovoga razlaganja o jedinstvu i jedincatosti Crkve. Budući da je, naime, Kongregacija poduzela neku sebi razmjerno ograničenu zadaću, to jest odgovoriti na kriva učenja nekih teologa o toj točki vjere, nije smatrala nužnim da u Izjavi navede i sve ono pozitivno što Koncil (na primjer u Dekretu o ekumenizmu) kaže o različitim, od nas odijeljenim Crkvama i crkvenim zajednicama i o dobrima koja one posjeduju. Taj su postupak nekatolici češće shvatili kao da se namjerice želi pre-

šutjeti to pozitivno naučavanje Koncila, te da se, prema tome, nekatolicima ne priznaje ništa dobra. Istini za volju moram, doduše, odmah dodati da su nekatolici češće također izrazili želju da problemi postavljeni u tom dokumentu budu razmotreni u našim mješovitim komisijama. I to se zaista već prakticira. Sekretarijat za jedinstvo nastoji svakom prilikom da raščisti nesporazume nastale u vezi s tim dokumentom.

Nakon ovog kratkog uvoda o glavnim poteškoćama prošle godine možemo prijeći na prikaz glavnijih pozitivnih činjenica, koje susrećemo na različitim ekumenskim područjima. Počinjući s kršćanskim Istokom i slijedeći vremenski red, prva činjenica, koju susrećemo jest *svečani posjet*, koji je koptsko-pravoslavni patrijarh *Šenuda III.* s delegacijom od 11 biskupa od 4. do 10. svibnja učinio Svetome Ocu. Važnost toga posjeta najprije je u činjenici da je to bio uopće prvi posjet vrhovnog poglavara Koptsko-pravoslavne Crkve Svetoj Stolici. Značajno je također da su Kopti željeli iskoristiti taj posjet i u svrhu da u Rimu zajedno sa Svetim Ocem proslave 1600.-godišnjicu smrti velikoga oca njihove Crkve, svetog Atanazija. Kakvu važnost oni pripisuju tome posjetu, pokazao je i opseg njihove delegacije: Patrijarha je pratilo 9 biskupa Koptsko-pravoslavne Crkve u Egiptu, jedan predstavnik abesinske Crkve i jedan koptsko-pravoslavni metropolit iz Libije. Spomenimo odmah da razlog dolaska tako brojne delegacije nije bio neki »trijumfalizam«, nego iskrena Patrijarhova želja da što veći broj crkvenih vođa osobno i direktno doživi doticaj s rimskom Crkvom, da taj doticaj bude, tako reći, egzistencijalni temelj najozbiljnijega daljnjega rada za jedinstvo. Iz toga je razloga posjet trajao punih 6 dana, koji su bili obilno ispunjeni posjetima i najrazličitijim kontaktima. Osim posjeta rimskim bazilikama delegacija je posjetila i one tako značajne katakombe svete Priscile, koje su bogati svjedok najstarije dogmatske tradicije rimske Crkve. Ti su posjeti bili isprepleteni kontaktima s različitim crkvenim institucijama: sa starodrevnom kolijevkom benediktinskog Reda opatijom Subiaco, s trapističkom opatijom Tre Fontane pred Rimom, sa središnjim benediktinskim Institutom sv. Anselma u Rimu. Delegacija je zatim posjetila rimsko bogoslovno sjemenište, gregorijansko sveučilište s oba njegova specijalizirana instituta, biblijskim i orijentalnim. Na tim se zadnjim institucijama razvio posebno živ razgovor Patrijarha i njegove pratnje s upravom i profesorima.

Naravno da je najvažniji rezultat posjeta bila zajednička deklaracija Svetog Oca i Patrijarha. Zadnji dan je, naime, Sveti Otac uzvratio svome gostu posjet u kuli svetoga Ivana, gdje je Patrijarh stanovao za vrijeme svoga rimskoga boravka i tom je prilikom bila pročitana opširna zajednička deklaracija, koju su na kraju potpisali glavari obiju Crkava.

Već je sam opseg te deklaracije vrlo značajan, no još više njezin duboko vjerski sadržaj: ona sadržava, naime, svečanu ispovijest svih onih mnogih članaka vjere, koji su objema Crkvama zajednički. Među tima nalazi se i ona svečana izjava što ju je 1971. Sv. Otac objavio zajedno sa sirsko-pravoslavnim Patrijarhom Ignacijem Jakobom III. I

Šenuda III. je, naime, poglavar jedne od onih Crkava koje su se odijelile od ostaloga kršćanstva nakon Kalcedonskoga koncila (451.), jer su smatrale da ne mogu poprimiti naučavanje toga koncila o dvjema naravima u Kristu. I eto, baš o toj spornoj nauci izražavaju sada Šenuda i Sv. Otac svoje duboko uvjerenje da u pogledu njihove vjere u tajnu Riječi Božje koja je postala tijelom i pravim čovjekom, unatoč razlikama u načinu izražavanja, među njima ne postoje razlike (v. *Život* 1973, 76.).

Naravno da ta deklaracija, s druge strane, ne prešućuje ni one točke u kojima su obje Crkve još podijeljene. U vezi s tim točkama potpisnici najavljuju stvaranje mješovite komisije, kojoj će biti zadaća da produbi sve točke teorije i prakse koje još dijele obje Crkve. Dukoko značenje te Deklaracije sastoji se u tom što će po njoj sav daljnji rad za sjedinjenje počivati na dubokim duhovnim temeljima svih članaka vjere sadržanih u Deklaraciji, koji su zajedničko blago obiju Crkava.

U našim odnosima s *Rusko-pravoslavnom Crkvom* možemo zabilježiti novu etapu u teološko-pastoralnim razgovorima, koji su, kako je poznato, bili započeti 1967. u Lenjingradu i nastavljeni 1970. u Bariju u Italiji (v. *Život*, 1972, 66.). Ovaj put su se razgovori održali u samostanu Presvete Trojice u Zagorsku kod Moskve (4.—7. 6. 1973.). Opća je tema glasila: uloga Crkve u svijetu koji se mijenja (*L'Eglise dans un monde en transformation*). Ta je tema bila podijeljena u tri podteme: Crkva i spasenje u svijetu koji se mijenja; Pastoralni interesi (*préoccupations*) u današnjem svijetu; Božji narod i krize suvremenog svijeta. Svaku od tih podtema obradio je po jedan od predstavnika obiju strana, tako da su mogli obilno doći do izražaja različiti vidici i shvaćanja obiju strana.

U opširnom zajedničkom komunikeu ustanovljeno je da među objema stranama još postoje razlike u načinu aplikacije raznih načela na konkretne prilike. U isto vrijeme postoji i vrlo široko područje gdje se one slažu u temeljnim kršćanskim načelima. I ta su načela za obje Crkve od temeljne važnosti u snalaženju u suvremenim problemima.

Završetku razgovora prisustvovao je i predsjednik Sekretarijata za jedinstvo, kardinal J. Willebrands. Zatim je katolička delegacija posjetila Odesu, Novgorod i Lenjingrad.

Kao zadnju činjenicu na području naših odnosa prema kršćanskom Istoku spominjem *posjet* što ga je krajem studenoga za blagdan sv. Andrije predsjednik Sekretarijata na čelu posebne delegacije učinio *ekumenskom Patrijarhu Dimitriju I.* Svrha posjeta bio je prvi osobni susret s nasljednikom patrijarha Atenagore te razgovori o daljnjem razvoju međusobnih odnošaja. Delegacija je bila primljena u svečanu audijenciju, gdje je među ostalim Patrijarhu predala i osobnu poruku Sv. Oca. Ona je također prisustvovala svečanoj liturgiji u čast sv. Andrije, zaštitnika Carigradske Crkve. Od osobite važnosti bili su višesatni razgovori delegacije s ekumenskom komisijom Sv. Sinoda. Tu je među ostalim ustanovljeno da ekumenski Patrijarhat temelji svoje držanje prema Katoličkoj Crkvi na odlukama Treće svepravoslavne konferencije na Rodosu (1964), gdje je

među ostalim bilo određeno da svaka Pravoslavna Crkva može slobodno i neovisno o drugim Crkvama razvijati svoje »odnose ljubavi« prema Katoličkoj Crkvi, dok teološke razgovore treba da vodi Pravoslavlje kao cjelina, a ne pojedine Crkve.

Prelazeći na Zapad, spomenimo tek usput da je još u toku prvi ciklus razgovora s Reformiranim (kalvinskim) svjetskim savezom o temi »Kristova prisutnost u Crkvi u svijetu«. Isto vrijedi o razgovorima s karizmatiskim gibanjem »duhovnjaka« (pentekostalaca) o temi »Uloga Duha Svetoga u životu kršćanina i Crkve«.

Sa *Svjetskim metodističkim savjetom* je krajem 1972. zaključeno da zajednička mješovita komisija nastoji produbiti neke točke iz prvoga ciklusa razgovora (1967/70.), i to uz suradnju različitih mješovitih nacionalnih komisija. Glavnije teme tih novih razgovora imale bi biti: problem autoriteta, Euharistija, različita moralna pitanja te napose »zajedničko svjedočanstvo i spasenje danas« (*Common Witness and Salvation Today*).

Sa *Svjetskim luteranskim savezom* je u proljeće 1973. stvorena nova mješovita komisija, koja treba da nastavi rad započet prvim ciklusom razgovora o temi »Evangelje i Crkva« (v. *Život* 1973, 78.). Komisija je među ostalim stavila sebi pitanje: kako iskoristiti rezultate onog prvoga ciklusa, sadržane u tako zvanom »Izvještaju iz Malte«? U tu svrhu je odlučeno da se taj izvještaj u svrhu daljnega proučavanja razošalje na različne katoličke i luteranske ekumenske znanstvene institucije, dok je s katoličke strane bio poslan također i biskupskim konferencijama.

Budući da je pak odgovorna komisija u tom izvještaju priznala da nije imala dovoljno vremena da produbi pitanje službe u Crkvi (»AMT«) i jedinstva Crkve, ta će ista mješovita komisija svoje prve razgovore posvetiti upravo tim temama.

Vrlo važan rezultat donijeli su radovi *Međunarodne anglikansko-katoličke komisije*. Pošto je 1971. objavila zajednički dokument o nauci obiju Crkava o presvetoj Euharistiji (v. *Život* 1973, 77.), posvetila se temi službe u Crkvi (*ministero nella Chiesa*). Za svladavanje te teške teme bile su predviđene tri godine rada. Međutim, radovi su tako sretno pošli za rukom da je komisija već u rujnu 1973. mogla objaviti o toj temi sličan zajednički dokument kao i o presvetoj Euharistiji. I u ovom slučaju su dokument jednodušno primili svi članovi komisije. Tekst s uvodom i prikladnim tumačenjem bio je objavljen tokom prosinca 1973. Naravno da i tu vrijedi ono što je lanjske godine bilo rečeno o vrijednosti i značenju dokumenta o presvetoj Euharistiji. Obje su Crkve bile, doduše, sporazumne da se dokument objavi, ali to ne znači da su se one suglasile s njegovim razlaganjima. Prije negoli Crkve kao takve učine tako važan korak, one žele da taj tekst brižno prouče teolozi obiju strana. Prema tome, svrha objavljivanja teksta upravo je to da teolozi obiju strana mogu odgovornoj komisiji priopćiti svoje primjedbe, prijedloge za poboljšanje i tako dalje.

Premda, dakle, dosad sporazum postoji tek u krilu same komisije, ipak je već i od najveće važnosti i sama činjenica da su najugledniji

predstavnici obiju Crkava (10 sa svake strane) uspjeli jednostavno izložiti svima zajedničku vjeru o tako teškoj i centralnoj točki kao što je služba u Crkvi.

O našim odnosima prema *Ekumenskom savezu Crkava* (ESC) trebalo bi mnogo toga reći. Moramo se ograničiti na najbitnije i najznačajnije točke. Pregled nam olakšava službeni izvještaj naše Mješovite radne skupine sa ESC, koji je ona podnijela u svibnju ove godine prigodom osme godišnjice svoga opstanka. Izvještaj sadržava među ostalim i opširan program za slijedeće tri godine, to jest do iza slijedeće opće skupštine ESC, koja će se održati 1975. u Đakarti u Indoneziji. Glavne točke toga programa je s katoličke strane usvojila Sv. Stolica, kako je predsjednik Sekretarijata priopćio svojim pismom upravljenim 18. 7. generalnom tajniku ESC. Evo glavnijih točaka tog programa!

1. Dublja analiza problema na koje Crkva nailazi u vršenju svoje misije te posljedice što ih ti problemi imaju za ekumensku situaciju. Tu će biti uključeno također i proučavanje različitih oblika suradnje, koji su se razvili kroz prošlih osam godina. Obje strane gaje nadu da će biti moguće dovršiti tu analizu do ljeta 1974.

2. Dugoročan studij bit će posvećen zajedničkom proučavanju slijedećih pitanja: uloga autoriteta u Crkvi; uloga Crkve u socio-političkim pitanjima; projekt »Dati račun o našoj nadi« (*rendre compte de l'espérance qui est en nous*), u kojem se nastoje suvremenim pojmovima izraziti motivi kršćanske nade; različite koncepcije i modeli jedinstva; pitanje službe u Crkvi (»ministerium«). Nabrojivši ove teme, kardinal Willebrands primjećuje da su za ozbiljno proučavanje tih dokumenata s katoličkog stajališta od temeljne važnosti dokumenti II. vatikanskog koncila (posebice Konstitucija o Crkvi, Pastoralna konstitucija o Crkvi u današnjem svijetu te Dekret o ekumenizmu), nadalje dokumenti Biskupske sinode 1971. o svećeničkoj službi i o pravdi u svijetu, kao i drugi dokumenti Sv. Stolice, odnosno biskupskih konferencija.

3. Život obiju strana (Katoličke Crkve i ESC) bit će slijedećih triju godina obilježen značajnim i važnim događajima: s jedne strane biskupskom sinodom 1974. o temi »Evangelizacija današnjega svijeta«; Svetom godinom opće Crkve, čija je glavna tema »pomirenje«; s druge strane općom skupštinom ESC 1975. u Đakarti, koja će biti posvećena temi »Krist nas oslobađa i sjedinjuje«. Kako se vidi, ta tri događaja vraćaju osobito pažnju na teme spasenja, evangelizacije, pomirenja, oslobođenja te svih kršćanskih obveza koje iz tih tema istječu na području pravde i mira, sve stvari, koje su na srcu i Katoličkoj Crkvi i ESC. Sve to, piše kardinal generalnom tajniku ESC, »otvara vrlo široko polje za nelagano djelovanje, koje je u isto vrijeme vrlo pobudno (»inspirant«); Božjom pomoću ćemo i tu raditi zajednički, priopćujući svijetu onu jedinu nadu koja je vlastita našem pozivu« (usp. Ef 4, 4).

4. Iz obilnoga programa suradnje između Katoličke Crkve i ESC sadržanog u spomenutom izvještaju Mješovite skupine kardinal posebice ističe slijedeće točke: suradnju stalnih katoličkih skupina na području misija i evangelizacije: proučavanje sa strane Papinskoga savjeta za laike te odnosnog organa ESC teme »novi smjerovi u formaciji laika«; suradnju Svete kongregacije za kršćanski odgoj s odnosnim organom ESC; anketu Sekretarijata za jedinstvo i ESC o ekumenizmu na području akademskog rada; suradnju Sekretarijata za one koji ne vjeruju u dijalogu što ga ESC vodi s pristašama drugih vjera i ideologija; konačno katoličku suradnju pri pripravi generalne skupštine ESC u Dakarti. U isto vrijeme kardinal načelno pristaje na suradnju organa ESC pri pripravi biskupske sinode 1974. i u okviru Svete godine 1975.

Govoreći o svojoj suradnji kardinal naglašava da se ona ne smije smatrati tek nekim akcidentalnim katoličkim doprinosom programima ESC. Naprotiv, radi se o suradnji koja se temelji na katoličkim načelima ekumenizma i odnosi na programe koje je katolička strana ili slobodno poprimila ili zamislila zajedno s ESC.

Konačno još nekoliko podataka o *ekumenskom radu na području Katoličke Crkve*. Vadim podatke iz komunikea nedavnoga plenarnoga zasjedanja Sekretarijata za jedinstvo (6.—14. 11. 1973.). U prvom redu je tom prilikom bila odobrena definitivna redakcija jednoga novoga dokumenta, u kojem se biskupima i biskupskim konferencijama pruža orijentacija za opsežno područje takozvanoga lokalnoga ili regionalnoga ekumenizma, to jest inicijativa i različite forme ekumenikoga djelovanja, npr. na području jedne biskupije, biskupske konferencije ili dapače na području više biskupskih konferencija. Tu se napose govori i o katoličkoj suradnji u okviru takozvanih »kršćanskih savjeta«, odnosno »savjeta Crkava«. Ta se tema bila opširno proučavala već na plenarnom zasjedanju Sekretarijata u veljači 1972. Sada je, eto, došlo do definitivne redakcije.

Na istom zasjedanju Sekretarijat se počeo baviti ekumenizmom na jednom specijalnom i vrlo važnom području, to jest na području kateheze u najširem smislu riječi, tako da su tu uključeni i svi oblici naviještavanja Božje riječi. Plenum je odlučio da Sekretarijat najprije provede anketu o onom što se na tom području već poduzima u Katoličkoj Crkvi po čitavom svijetu, da se onda na tome temelju mogu poduzeti daljnji koraci.

* * *

Osvrćući se na osam godina svoga rada (1965.—1973.) naša prije spomenuta mješovita skupina s ESC čedno priznaje: »Doživjeli smo i časove malodušnosti, dapače i neopravdanoga straha. Tu i tamo činilo nam se jedinstvo na dohvat, a onda opet nedohvatno. Tako Gospodin čisti svoj narod kušnjama i patnjama. No stvarnost naše ljubavi i misije koja nam je pala u dio treba da nas ispune radošću, a ne strahom.« Mislim da isto možemo reći i na kraju ovoga sažetoga pregleda ekumenske situacije 1973. Naravno da se trebalo boriti s prilično mnogo poteškoća,

premda smo u ovom prikazu smatrali korisnijim posvetiti veću pažnju pozitivnim činjenicama. A takvih činjenica, kako smo vidjeli, doista ne manjka. One treba da nam pomognu svladati malodušnost, koja nas hoće da zahvati pred neizbježivim poteškoćama. One nas podsjećaju na ono što nas uči vjera, tj. da Krist hoće jedinstvo, da je za nj molio i neprestano za nj posreduje kod Oca, da njegov Duh neprekidno radi na tome i potiče članove Crkve — i to danas više nego u druga vremena — da s Kristom mole, žrtvuju se i rade za taj veliki cilj.

Zusammenfassung

Oekumenische Lage 1973

P. Stjepan Schmidt, in Kroatien geboren und Mitglied der kroatischen Jesuitenprovinz, war Sekretär des Kardinals Bea und ist in demselben Amt beim Kardinal Willebrands geblieben. Ausserst gut informiert erzählt er uns als Sekretär des Präsidenten der Kongregation für die Vereinigung der Christen, wie sich in vorigem Jahr 1973 die ökumenische Bewegung entwickelte.

Die Schwierigkeiten stammten hauptsächlich aus zwei Quellen: die Frage der »communicatio in sacris« und das Dokument der Glaubenskongregation »Mysterium Ecclesiae«, das die katholischen Theologen vor übertriebenen Behauptungen über Einigkeit und Einzigkeit der Kirche warnte. Unsere Mischkommission wünscht darüber noch zu diskutieren.

Von 4 bis 20 Mai 1973 besuchte den Hl. Vater Patriarch der koptisch-orthodoxen Kirche, Šenuda III, mit seinen elf Bischöfen. Dieser als der erste geltende feierliche Besuch zur Gelegenheit des 16. Jahrhunderts nach dem Tode des Hl. Athanasius, Stiefvaters ihrer Kirche, hat mit einem gemeinsamen Glaubensbekenntnis geendet. Die Glaubensverschiedenheiten werden weiterhin in einer Mischkommission besprochen werden.

Die Gespräche mit der russisch-orthodoxen Kirche, in Leningrad 1967 angefangen, in Bari 1970 weitergeführt, wurden dieses Jahr (4.—7. VI 1973) im Heiligendreifaltigkeitskloster in Zagorsk bei Moskau organisiert. Das Thema war pastoral: »Die Kirche in einer verändernden Welt.« Der Kard. Willebrands war auch anwesend.

Der Kard. Willebrands besuchte den ökumenischen Patriarchen Dimitrios I, Nachfolger von Athenagoras, um ihm zur Gelegenheit des Hl. Andreasfestes einen Brief von Papst zu liefern. Die ökumenische Kommission des Hl. Synods hat den Standpunkt der III. panorthodoxen Konferenz in Rhodos (1964) übernommen, mit der Westkirche die »Verhältnisse der Liebe durch Einzelkirchen zu fördern, die Lehrprobleme durch die orthodoxe Gesamtkirche zu diskutieren.

Im Westen dauern noch die Gespräche mit dem Weltverein der Reformierten (Kalvinisten) und mit den Pentekostisten. Die zweite Gesprächsreihe mit dem methodistischen Weltrat um das Ende des 1972. Jahres, hat eine katholisch-methodistische Mischkommission errichtet, die nun zuerst die Autoritätsprobleme dann die anderen besprechen wird. — Die Mischkommission der Katholiken und der Internationalen Vereinigung der lutherischen Kirchen, die im Frühjahr 1973 errichtet war, wird zuerst das Amtproblem und dannach die Fragen der Maltesischen Deklaration besprechen. — Die anglikanisch-katholische Kommission hat

im September 1973 einstimmig das Dokument über die Kirchenämter bestätigt, das nun den Theologen beider Kirchen zur Diskussion verlassen bleibt.

Der Ökumenische Rat der Kirchen wird ihre nächste Allgemeinversammlung 1973 in Dakarta feiern. Der Hl. Stuhl hat schon das Programm unter dem Titel »Christus befreit und vereinigt uns« genehmigt.

Das Hl. Jahr mit seinem Thema über die »Versöhnung« wird auch der ökumenischen Bewegung beibringen, wie auch der Bischofssynod in Rom 1974 über die »Evangelisation der modernem Welt«. Das Sekretariat für die Vereinigung der Christen hat den Bischöfen und Bischofskonferenzen ein ausgearbeitetes Programm für den Lokal- und Regionalökumenismus dargeboten.